

Оксана ЦЮНЯК,
orcid.org/0000-0002-4573-1865
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(Івано-Франківськ, Україна) tsiuniak33@gmail.com

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTI ІНФОРМАЦІЙНО-ЗМІСТОВОГО КРИТЕРІЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕТАП ЕКСПЕРИМЕНТУ

Стаття присвячена актуальній проблемі професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Автор зазначає, що реалії сучасного світу, трансформаційні процеси в системі освіти, соціальне замовлення ринку праці спонукають до перегляду окремих усталених поглядів на цілі й завдання вищої освіти загалом і професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти зокрема. У зв'язку з цим виникає необхідність в організації системи, яка б забезпечувала цілеспрямований процес формування професійної готовності магістрантів до інноваційної діяльності. Дослідження цього процесу допомогло визначити основні компоненти професійної готовності магістрантів до означеної діяльності, а саме когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний.

У контексті проведеного дослідження когнітивний компонент становить сукупність таких характеристик, як системність знань про інноваційну діяльність; усвідомленість знань; оволодіння матеріалом на рівні довготривалої пам'яті з постійним цілеспрямованим використанням. Показниками інформаційно-змістового критерію визначено такі: сформованість інноваційної компетентності; інноваційне мислення магістрантів; наявність системних теоретико-методичних знань про інноваційну діяльність; поінформованість про інноваційні форми, засоби й методи організації професійної діяльності; знання основ педагогічної інноватики.

У статті здійснено аналіз рівня сформованості інформаційно-змістового критерію (когнітивний компонент) професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності на констатувальному етапі експерименту. Представлено авторську методичку для визначення показників означеного критерію. За результатами емпіричного дослідження рівня сформованості інформаційно-змістового критерію професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності визначено високі результати середніх рівнів (74,77% і 75,87% досліджуваних), низькі рівні (12,20% і 16,91%) і високі рівні (13,03% і 7,22%).

***Ключові слова:** інформаційно-змістовий критерій, когнітивний компонент, професійна готовність, майбутні магістри початкової освіти, інноваційна діяльність.*

Oksana TSIUNIAK,
orcid.org/0000-0002-4573-1865
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Chair of Pedagogy of Primary
of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) tsiuniak33@gmail.com

DETERMINING THE LEVEL OF FORMATION OF INFORMATIVE AND CONTEXTUAL CRITERION OF PROFESSIONAL READINESS OF FUTURE MASTERS OF ELEMENTARY EDUCATION FOR INNOVATION ACTIVITY: INDICATIVE STAGE OF THE EXPERIMENT

The article is devoted to the actual problem of professional preparation of future masters of elementary education for innovative activity. The author points out that the realities of the modern world, the transformation processes in the education system, the social procurement of the labor market encourage the revision of certain established views on the goals and objectives of higher education in general and the professional training of future masters of elementary education in particular. In this regard, there is a need to organize a system that would provide a purposeful process of forming the masters' professional readiness for innovation activity. The study of this process allowed us to identify the main components of masters' professional readiness for a specific activity, such as cognitive, motivational, reflexive, praxeological.

In the context of the study, the cognitive component is a set of characteristics such as the systematic knowledge of innovation; awareness of knowledge; mastering the material at the level of long-term memory with constant targeted use.

Indicators of informative and contextual criterion are: formation of innovative competence; innovative thinking of future masters; availability of systematic theoretical and methodological knowledge about innovative activity; awareness of innovative forms, means and methods of organizing professional activity; knowledge of the basics of pedagogical innovation.

In the article the level of formation of informative contextual criterion (cognitive component) of professional readiness of future masters of elementary education for innovative activity at the indicative stage of the experiment is analyzed. The author's method for determining the indicators of the specified criterion is presented. According to the results of empirical study of the level of informative and contextual criterion of professional readiness of future masters of elementary education for innovative activity, high results of intermediate levels are determined, which include 74,77% and 75,87% of the studied, low levels have 13,03% and 16,91% and respectively, the high levels are 13,03% and 7,22% of the studied.

Key words: *informative contextual criterion, cognitive component, professional readiness, future masters of elementary education, innovative activity.*

Постановка проблеми. Реалії сучасного світу, трансформаційні процеси в системі освіти, соціальне замовлення ринку праці спонукають до перегляду окремих усталених поглядів на цілі та завдання вищої освіти загалом та професійної підготовки фахівців зокрема. У контексті нашого дослідження великого значення набуває пошук ефективної системи професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. Адже, як відомо, соціальним замовленням сучасного українського суспільства є особистість конкурентоспроможного педагога, вчителя, викладача, орієнтованого на інноваційну діяльність. У зв'язку з цим виникає необхідність в організації такої системи, яка б забезпечувала цілеспрямований процес формування професійної готовності магістрантів до означеної діяльності

Аналіз досліджень. Наукові розвідки доводять, що теорія й практика професійної підготовки майбутніх фахівців до інноваційної діяльності залишаються недостатньо розробленими в умовах нової педагогічної реальності. Питаннями професійної підготовки майбутніх фахівців займалися як іноземні (А. Маслоу, К. Роджерс), так і вітчизняні (Г. Абрамова, О. Бондаренко, М. Боришевський, Л. Бурлачук, Н. Зубалій, Н. Коломінський, О. Макаренко, С. Максименко, В. Моргун, В. Татенко, Т. Титаренко, М. Савчин, В. Панок, Т. Яценко та інші) дослідники. Належне місце відведено дослідженням проблем освітніх і педагогічних інновацій, інноваційного розвитку освітніх систем та інноваційних процесів у роботах І. Беха, Н. Бібік, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Д. Пузікова, Г. Щекатунової та інших.

Мета статті – визначити рівень сформованості інформаційно-змістового критерію професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності на констатувальному етапі експерименту.

Виклад основного матеріалу. Доцільно зазначити, що професійна підготовка як складна динамічна система інтегрує визначені структурно й функціонально взаємопов'язані компоненти, що

взаємодіють, які відображають специфіку освітнього процесу, результатом якого є готовність особистості до професійної діяльності. Як показує досвід, професійна готовність майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності є основою професійно-педагогічної позиції сучасного педагога, учителя, викладача, конкурентоспроможного фахівця, підґрунтям для його саморозвитку й самовдосконалення. Серед базових компонентів професійної готовності виділяємо такі: когнітивний, мотиваційний, рефлексивний, праксеологічний. Звернемо увагу на когнітивний компонент і визначимо рівень сформованості *інформаційно-змістового критерію* професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

У контексті проведеного дослідження когнітивний компонент становить сукупність таких характеристик, як системність знань про інноваційну діяльність; усвідомленість знань; оволодіння матеріалом на рівні довготривалої пам'яті з постійним цілеспрямованим його використанням. Показниками інформаційно-змістового критерію визначено такі: сформованість інноваційної компетентності; інноваційне мислення магістрантів; наявність системних теоретико-методичних знань про інноваційну діяльність; поінформованість про інноваційні форми, засоби й методи організації професійної діяльності; знання основ педагогічної інноватики.

Нами було проведено педагогічний експеримент в умовах освітнього процесу закладів вищої освіти. Окресливши теоретичні й функціонально-змістові характеристики професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності, ми сформувавши з окресленої генеральної вибіркової сукупності вибірку констатувального етапу дослідження (n=425), до якої увійшли магістранти першого-другого років навчання за спеціальністю 013 «Початкова освіта»: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (n=146), Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (n=124), Чернівецький національ-

ний університет імені Юрія Федьковича (n=112), Херсонський державний університет (n=43). Безумовно, запропонована вибірка відтворює генеральну сукупність досліджуваного феномену й відповідає основним вимогам, а саме репрезентативності, надійності й рандомності.

Констатувальний етап педагогічного експерименту спрямований на визначення рівнів сформованості професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності. З метою вивчення *інформаційно-змістового критерію* професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності нами розроблено й застосовано авторську анкету «Рівень професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності» (далі – ППІД).

У процесі розроблення авторської анкети ми дотримувалися рекомендації про те, що необхідно ретельно й обережно підходити до оцінювання отриманих результатів, їх обговорення й особливо до їх оприлюднення (Швець, Турба, 2011: С. 237–243.). Під час анкетування ми використовували такі прийоми, як анонімність опитування, традиційну техніку заповнення анкет (опитування в письмовій формі).

Авторська анкета ППІД складалася з двох частин. Перша частина містила десять тестових запитань першого рівня складності. Друга частина містила шість запитань, на які необхідно дати розгорнуту відповідь. Кожен досліджуваний отримував бланк «Авторська анкета ППІД», який містить тестові запитання, обирає правильний варіант відповіді й давав розгорнуту відповідь на запитання з другої частини анкети. Обробка першої частини полягала в підрахунку кількості правильних відповідей. Далі визначався коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за тестовими запитаннями як співвідношення кількості правильних відповідей до загальної кількості запитань за формулою: $K_{m3} = \frac{n}{N}$, де K_{m3} – коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за тестовими запитаннями; n – кількість правильних відповідей за тестовими запитаннями; N – загальна кількість тестових запитань. Отже, наші параметри K_{m3} мають діапазон значень від 0,0 до 1,00. Емпірично визначено й обґрунтовано, що значення від 0,00 до 0,40 свідчать про низький коефіцієнт знань; від 0,41 до 0,80 – середні значення й від 0,81 до 1,00 – високі значення коефіцієнта знань. Рівні коефіцієнта знань про інноваційну діяльність за тестовими запитаннями є кількісною обробкою зібраних даних.

Загалом ми намагалися з'ясувати такі питання: що впливає на якість професійної підготовки

майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності; які мотиви професійної підготовки є найбільш вагомими; якою є ефективність навчально-методичних матеріалів для професійної підготовки майбутніх фахівців. Анкета передбачала відкриті запитання: *Який зміст Ви вкладаєте в поняття «інноваційна діяльність»? Чи достатньо володієте знаннями про мету й завдання інноваційної діяльності в закладах освіти? Які основні компоненти інноваційної діяльності Ви можете назвати? Які форми роботи в закладі вищої освіти, де Ви навчаєтесь, сприяють формуванню професійної готовності до інноваційної діяльності? На Вашу думку, чи створені у Вашому закладі освіти необхідні організаційно-педагогічні умови для формування професійної готовності до інноваційної діяльності? Чи замислювалися Ви над необхідністю використання інновацій у власній діяльності? Чи налаштовані Ви на інноваційну діяльність у майбутньому? Чи вмієте Ви проєктувати процес власної інноваційної діяльності? Чи посилюється після вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна інноватика» Ваш інтерес до інноваційної діяльності; якщо Ваша відповідь «так», то що саме сприяло цьому? Чи здійснюєте Ви самооцінку й самоаналіз власних здібностей, умінь і якостей, які сприятимуть ефективній інноваційній діяльності в майбутньому?*

Другий блок анкети містив шість запитань з розгорнутою відповіддю:

1) *укажіть мотиви, які спонукають Вас до інноваційної діяльності (бажання стати професіоналом своєї справи; можливість професійної кар'єри; любов до дітей; наявність здібностей і нахилів, які сприяють інноваційній діяльності; вимогливість до себе; впевненість у собі; здатність до творчого мислення; інший варіант відповіді);*

2) *чи є пріоритетом для Вас здійснення інноваційної діяльності? (не замислювався над цим; не вважаю це важливим; не вважаю це важливим, але знаю що для цього необхідно робити; вважаю це важливим; вважаю це важливим, але не знаю, що для цього потрібно робити; інший варіант відповіді);*

3) *до інноваційної діяльності під час вивчення «Педагогічної інноватики» мене найбільше мотивує... (зв'язок змісту дисципліни з життям; особистість і професіоналізм викладача; бажання стати хорошим фахівцем; стиль педагогічного спілкування викладача зі студентами; інноваційні форми й методи викладу матеріалу; інший варіант відповіді);*

4) чи задоволені Ви рівнем власної інноваційної компетентності? (*задоволений і прагну до подальших успіхів; не задоволений; не задоволений, але вважаю, що це важливо, і над цим мені варто працювати; не замислювався над цим; інший варіант відповіді*);

5) чи використовуєте Ви під час навчання у ЗВО повною мірою власні здібності для підвищення рівня професійної готовності до інноваційної діяльності? (*намагаюся використовувати; не завжди використовую; не використовую; інший варіант відповіді*).

6) що, на Ваш погляд, найбільше сприяє забезпеченню якісної професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності у ЗВО? (*якість посібників і підручників з психолого-педагогічних дисциплін; використання інноваційних методів навчання; якість контролю за навчальною діяльністю магістрантів; інший варіант відповіді*).

Обробка другої частини полягала в дещо складнішій процедурі, яка об'єднала експертну оцінку визначення правильності відповідей і контент-аналізування. Розгорнуті відповіді досліджуваних спочатку перевірялися на правильність, тобто експертність, а потім тільки правильні відповіді піддавалися контент-аналізуванню. Поєднання експертної оцінки й контент-аналізування на відміну від звичайного тестування вимірює не те, що досліджувані говорять, що зроблять чи намагаються зробити, а те, що вони насправді зробили.

Таким чином, авторська анкета поєднала комплекс методів, який дав змогу релевантно відобразити предмет дослідження. Інтерпретацією отриманих даних є визначення коефіцієнта знань про інноваційну діяльність за експертною оцінкою й контент-аналізуванням як співвідношення $K_{ок} = \frac{m}{M}$, підрахованої в правильних відповідях кількості ознак, які характеризують інноваційну діяльність, до загальної кількості таких ознак, яка визначається емпірично за найбільшою кількістю в досліджуваній вибірці за формулою: де $K_{ок}$ – коефіцієнт

знань про інноваційну діяльність за розгорнутими відповідями; m – кількість ознак, які характеризують інноваційну діяльність, підрахована в правильних відповідях; N – загальна кількість ознак (найбільшу кількість ознак у досліджуваній вибірці визначено емпірично). Отже, наші параметри $K_{ек}$ мають діапазон значень від 0,0 до 1,00. Емпірично визначено й обґрунтовано, що значення від 0,00 до 0,31 свідчать про низький коефіцієнт знань; від 0,32 до 0,72 – середні значення й від 0,73 до 1,00 – високі значення коефіцієнта знань.

Пропонуємо оцінити отримані індивідуальні результати досліджуваних за авторською анкетною ПГІД, орієнтуючись на параметри, визначені за описовими частотними характеристиками середнього арифметичного значення (M) і середнього квадратичного відхилення (SD) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Середні значення й середні квадратичні відхилення за показниками авторської анкети ПГІД (n=425)

№	Показники досліджуваних параметрів	Середнє арифметичне значення, M	Середнє квадратичне відхилення, SD
1.	Коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за тестовими запитаннями, $K_{тз}$	0,61	0,21
2.	Коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за розгорнутими відповідями, $K_{ок}$	0,56	0,19

Проаналізувавши отримані дані, ми бачимо, що середнє арифметичне значення й середнє квадратичне відхилення коефіцієнтів знань про інноваційну діяльність мають близькі значення, що є свідченням задовільного рівня точності вимірювання досліджуваного феномену.

Таблиця 2

Діагностичні метричні характеристики за авторською анкетною ПГІД

№	Коефіцієнти анкети	Екстремально низькі значення	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	Екстремально високі значення
1.	Коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за тестовими запитаннями, $K_{тз}$...<11	12–16	17–24	25–27	28<...
2.	Коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за розгорнутими відповідями, $K_{ок}$...<4	5–9	10–17	18–20	21<...

У табл. 2 подано параметри низького, середнього й високого рівнів коефіцієнтів анкети, визначені експериментальним шляхом. Значення, що менші за нижчу межу низького рівня, віднесено до екстремально низьких, відповідно, значення понад вищу межу високого рівня – до екстремально високих.

Відмінності показників коефіцієнтів знань достатньо суттєві за λ -критерій Колмогорова – Смирнова на статистично достовірному рівні $p \leq 0,05$. Визначення рівнів коефіцієнтів логічно приводить нас до обробки емпіричних результатів анкетування.

Представимо відсоткові частоти розподілу емпіричних даних досліджуваних за коефіцієнтами (див. рис. 1).

Таким чином, за результатами емпіричного дослідження профіль констатувальної вибірки за рівнями коефіцієнтів знань про інноваційну діяльність ($n=425$) (*інформаційно-змістовий критерій*) показав високі результати середніх рівнів 74,77% і 75,87% досліджуваних, низькі рівні – 12,20% і 16,91% і, відповідно, високі рівні становлять 13,03% і 7,22% досліджуваних.

Висновки. Висновки за результатами проведеного дослідження можуть знайти втілення в розробленні, впровадженні й реалізації навчально-

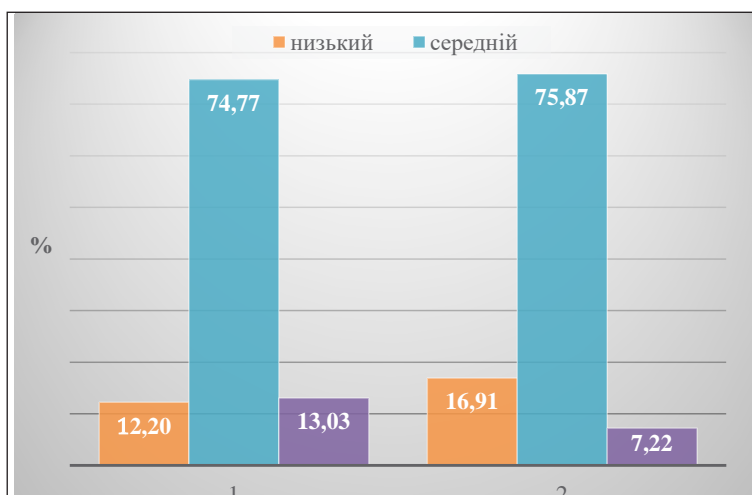

Рис. 1. Рівні коефіцієнтів знань про інноваційну діяльність

Примітка: 1 – коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за тестовими запитаннями, $K_{тз}$; 2 – коефіцієнт знань про інноваційну діяльність за розгорнутими відповідями, $K_{ок}$

методичного комплексу, який сприятиме ефективній підготовці майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми, тому вважаємо за необхідне здійснити дослідження рівня сформованості професійної готовності майбутніх магістрів початкової освіти за мотиваційним, рефлексивним і праксеологічним компонентами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Швець Д., Турба О. Соціологічне опитування як механізм моніторингу задоволеності студентів станом навчально-виховного процесу. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. № 47. 2011. С. 237–243.

REFERENCES

1. Shvets D., Turba O. Sotsiologichne opytuvannya yak mekhanizm monitorynhu zadovolenosti studentiv stanom navchalno-vykhovnoho protsesu [A sociological survey as a mechanism for monitoring student satisfaction with the state of the educational process]. *Humanities Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*. № 47. 2011. P. 237–243 [in Ukrainian].